

100 שנה

על משמר ביטחוננו של ישראל

מדברי דוד בן-גוריון בהרצאת סיום כבית ספר לקציני חי"ר, באביב 1949

הדברים נתפרסמו לראשונה במערכות נ"ז, יוני 1949

והתרבותית לא תתואר בלי שימוש מכסימלי וכולל של כיבושי המדע והטכניקה. והוא הדבר לגבי צרכי הביטחון. למען כושר עמידתנו בשער לעתיד עלינו לרכז בארץ את מיטב הכוחות המדעיים שבעם היהודי, לאפשר לכשרונות המדעיים שבתוך הנוער שלנו להשתלם ולהקדיש כל חייהם לעיון ולמחקר מדעי, לצידים במעבדות המשוכללות ביותר בכל שדות המחקר הפיסיקאלי והביולוגי ולהתאים את פעולתם לצרכי ביטחונה ופיתוחה של המדינה.

גורם רב ערך והשפעה במערכת הביטחון היא מדיניות-החוץ של ממשלת ישראל, מדיניות המודרכת על ידי רצון מרכזי אחד: חתירה לשלום, לשלום במזרח התיכון ולשלום בעולם, ושאיפה נאמנה ליחסי ידידות עם כל המדינות שבעולם, כגדולות כקטנות, במזרח ובמערב. אין מדינת ישראל יכולה לתת יד לשום נרגנות מלחמתית מכל צד שהוא, אין היא רשאית להיות שותפה לשום מזימת התקפה של מישהו על מישהו. לא רק שיקולים מוסריים ופוליטיים כלליים — מסורת היסטורית, פיוזרי ישראל באומות וכדומה — אלא שיקולי-ביטחון חיוניים גוברים עלינו מדיניות של שלום. ומדיניות זו עצמה היא גורם חשוב בקיום ביטחוננו.

אולם עם כל הגורמים האלה — עלייה, התיישבות, פיתוח תעשייתי, מחקר מדעי,

ירושלים. אולם כל חייל שהשתתף בקרבות יודע את התפקיד החיוני — ובמקרים רבים התפקיד המכריע — שמילאו הישובים החקלאיים מבחינה צבאית-מלחמתית: בעמק הירדן, בהרי ירושלים, בנגב ובגליל העליון.

ושוב: התיישבות לא רק לשם קיום המצווה הציונית של בניין-הארץ וקליטת העלייה אלא התיישבות כתנאי יסודי לביטחון-המדינה. משום כך לא תוכל המדינה לסמוך על יזמה פרטית בלבד (אפילו יזמה חלוצית) אלא יש הכרח בתכנון ממלכתי-אסטרטגי של התיישבות ובחינוך-חובה של הנוער — כל הנוער בלי יוצא מן הכלל — להכשירו להתיישבות ביטחונית. — — —

גורם חשוב במערכת הביטחון תשמש העצמה האינדוסטריאלית והטכנית שלנו. התעשייה הצעירה שלנו, שצמחה בעיקר במלחמת-העולם השנייה מילאה השנה תפקיד מלחמתי רב. לא היינו יכולים לעמוד כאשר עמדנו, לולא העזרה הטכנית והאינדוסטריאלית והציוד שקיבל הצבא מהתעשייה שלנו. יתרונו הטכני היה גורם חשוב בניצחוננו השנה ועלינו לטפח ולהגביר יתרון זה. — — —

על מערכה זו נמנה גם המחקר המדעי, הצרופ והשימושי. עדין אין ציבורנו יודע כמה הוא חייב תודה על הניצחונות המפוארים של צבאנו לעובדי-המדע הצנועים שהעמידו את ידיעותיהם, כשרונותיהם ומעבדותיהם לרשות צרכי הביטחון עוד לפני פרוץ המלחמה. המחקר המדעי דרוש לא רק לצרכי ביטחון. כל פעולתנו המשקית

ביטחונה של מדינת ישראל לא ייכון על צבא בלבד. ביטחוננו תלוי בשורת גורמים ואמנה כאן רק את העיקריים שבהם.

גורם-הביטחון הראשי זוהי העלייה. היא לא רק מצווה ציונית להצלת יהודים, לקיבוץ-גלויות; היא צורך חיוני של יהודי הארץ ותנאי לקיומה וביטחונה של מדינתנו. בלי עלייה מדינה זו נידונה ח"ו לכליה. ראשית ביטחונה של מדינתנו היא עלייה רבת, בקצב מהיר, בממדים רחבים ומתרחבים. טיפוח העלייה זהו המאמץ המלחמתי שאנו מצווים עליו בימי שלום כבימי מלחמה ואין דבר העולה עליו בדחיפותו ובחשיבותו.

הגורם השני של הביטחון זוהי ההתיישבות. צבאנו שחרר השנה שטחים גדולים בנגב, בגליל ובמבואות ירושלים ומדיניות-השלום שלנו אף היא תרמה את חלקה: הסכמי שביתת-הנשק עם מצרים ועבר-הירדן העמידו לרשותנו את אילת וארץ-אדום בדרום, נחל עירון ושטחים חשובים אחרים במרכז ובסביבות ירושלים. אולם רוב השטחים האלה ריקים ושוממים ותחומינו ארוכים ושרועים ולא נשמור עליהם בצבא בלבד. עלינו להקים שרשרת יישובי ספר לאורך גבול הלבנון, סוריה והמשולש, רשת צפופה של יישובים במבואות ירושלים ובמרחבי הנגב, מעין-גדי לאורך הערבה עד אילת ומאילת עד רפיח, באר-שבע ובית-ג'וברין וכן כפרי דייגים לאורך חוף הים התיכון מראש-הנקרה עד אשקלון.

בלי צבא לא היינו עומדים אחרי קום המדינה ולא היינו משחררים את הנגב והגליל ומסדרון

מדיניות־חרץ — לא נקיים את ביטחוננו בלי צבא. לשלום כלמלחמה דרושים שני צדדים וכמה שנשאף לשלום ונעשה למען ביטחוננו בדרכי־שלום אין זה מן הנמנע שהצד השני יקדש עלינו מלחמה — ועם פרוץ המלחמה רק הצבא יכריע את הכף. וכל עוד תיתכן מלחמה בעולם לא נוכל להתקיים בלי צבא.

וכאן עלי להזהיר מפני אשליה שנייה: כאילו כבר יש צבא במדינת ישראל. השנה — במשך המלחמה — גייסנו, ציידנו והפעלנו לוחמים כדי שינצחו והם ניצחו. להקמת צבא בישראל טרם הגענו.---

עם קום המדינה לא יכולנו להקים צבא, כי נאלצנו להילחם על קיומנו. ואתם שומעים זאת מפי אדם שזה שלוש שנים לא עשה כמעט שום דבר אחר מלבד דבר ביטחון והצבא. מאז שלושים בנובמבר הוטל עלינו להגן על קיומנו ועם קום המדינה ב־14 במאי הועמדנו לפני מלחמת חיים ומוות והייתה רק דאגה אחת: להילחם ולנצח. הנוער שלנו ידע על מה הוא נלחם. הוא ידע כי יש לנו רק ברירה אחת: ניצחון או כיליון. ולא הכזיב. ואיש אין לו להתבייש לא בכושר הקרבי ולא במסירות וברוח של לוחמינו.

אך לאור הבאות — אין זה מספיק. עלינו להיכון לא מתוך התפארות בעבר אלא מתוך ראיית הנולד, עלינו לראות את הבאות בעינים פקוחות, בלי התרככות, בלי ביטול יכולתנו העתידה של האויב. אנו מצויים על ביקורת עצמית חמורה, נוקבת, אכזרית. עלינו לזכור תמיד: בביטחון כרוכה השאלה העליונה — להיות או לחדול.

לאשרנו מעטים בצבאנו המפקדים המתאמרים שהם כבר יודעים את כל התורה ואין להם עוד מה ללמוד מכיוון שניצחו הפעם. גם הטוראי במלחמה הבאה יצטרך לדעת הרבה יותר משידע

הטוראי במלחמה האחרונה ומפקדינו במלחמה זו יצליחו גם בעתיד, אם הדבר הראשון שיידעו עכשיו יהיה כי הם יודעים מעט מאוד.

אציין לדוגמה דבר שלכאורה אינו צבאי. חיסכון. חיסכון בכוח־אדם, בזמן, באמצעים, בדלק, בכלי־רכב, במזון, בכדורים וכדומה. לא תהיה בזה מן ההגזמה אם אומר שמפקדינו כמעט אינם יודעים מה זה חיסכון ומה ערכו בצבא ובמדינה.

המלחמה הרסנית היא לפי מהותה: הורסת רכוש ונפש — ולא רק של האויב. ומפקד יש שהוא מחויב להתאכזר על עצמו, על חייליו, וודאי אינו יכול תמיד לחוס על רכוש. אולם מטרת מלחמתנו אינה הרס, אלא ניצחון, והניצחון תלוי לא רק בטיב הציוד והכושר הקרבי של הצבא אלא ביכולת המשקית והכספית של העם. וחייל ומפקד המבוזזים רכוש מדינתם בלי הכרח הריהם מסייעים לאויב בלא־יודעים חיסכון הוא אחת המצוות העליונות בארגון הצבא. ולא די לדעת חשיבותו של חיסכון, יש לדעת כיצד לבצעו בכל תא צבאי, בכל מבצע צבאי. ביצועו הוא תורה ארגונית ותכנונית שלמה ומורכבת. וצבאנו טרם למד וטרם ידע להעריך תורה חיונית זו.

אנו מתלבטים עכשיו בחבלי קליטת העלייה. אם לא נצליח בקליטת עלייה יהיו לשווא כל מאמצי ההגנה במשך שבעים השנים האחרונות — מימי פתח־תקוה ו"השומר" עד צבא־הגנה לישראל. — — —

מפקד צעיר יכול רק בקושי רב לתאר לעצמו את האחריות האיומה הרובצת על אלה שעליהם הוטל ביטחון־המדינה. — — —

וכל מפקד חייב לראות עצמו כאיש שעליו יוטל נטל כבד זה. עליו להצטייד בכל התכונות המוסריות והנפשיות ובכל הדעת והכושר הדרושים לביצוע שליחות עליונה זו, שבה תלוי גורל ביטחון־המדינה, גורל חרות האומה וקיומה הפיסי. רק איש־תרומות נעלה יצליח למלאכה זו; אך התכונות והסגולות הדרושות לאיש־תרומות

אינן נופלות מן השמים, אלא נרכשות בעמל ובשקידה ובמסירות וכלימוד בלי הפסק וכלי לאות.

ועל המפקד רובצת אחריות נוספת — אף היא כבדה עד אין־נשוא — האחריות לחייהם, לשלומם, לרווחתם ולכבודם של החיילים הכפופים למרותו ולפקודתו. — — —

גורלו של החייל, כבודו, גאוותו על הגדוד שלו, אמונתו בחבריו, ביטחוננו בעצמו וביחידתו — כל אלה נתונים בידי המפקד. אחריותו כבדה מזו של המורה לתלמידיו או של האם לילדיה. כי החיילים עומדים — או עלולים לעמוד — במערכה לחיים ולמות. והמפקד הממונה על מלאכה נוראת־הוד זו רובצת עליו אחריות שאין דומה לה בשום ענף־פעולה אחר. משום כך חייב המפקד להיות מזוין גם בדיעה רבה, טכסית ואסטרטגית, בכושר־פעולה, ביכולת ארגונית וגם בסגולות נפשיות ומוסריות הנוטעות בלב חייליו אמן והוקרה לגביו. עליו לאהוב את החיילים שברשותו, לחרוד לשלומם ולרווחתם, לכבודם ולהצלחתם. ועליו להיות דוגמה חיה של גבורה, עצה ותושייה במלחמה. הוא חייב לנטוע בחייל לא רק משמעת אלא גם אהבה למפקדו. וחייל יאהב את מפקדו, אם המפקד יאהב את חייליו ויהיה נאמן ומסור לשלומם כמו שאם מסורה לתינוקה.

אחריות גדולה וקשה זו אולי תפחיד מפקדים רבים — ועל כך נאמר: "כל הירא ורך־הלבב ילך וישוב לביתו". רק הטובים והמעולים והנועזים יקחו על עצמם שליחות כבדה זו. ביטחון־המדינה קורא לטובים ולנאמנים ולמוכשרים ביותר מבחינה אינטלקטואלית ומוסרית כאחת. כל מפקד חייב לחתור אל השיא — המוסרי והאינטלקטואלי. והוא אינו בשמים — אם כי כל מה שמתקרכים אליו הוא נראה מתרחק והולך. אבל בעצם החתירה לקראת השיא יש ערובה לכושר־השליחות.

דוד בן־גוריון